

Ο ΓΚΡΟΣΜΑΝ ΔΕΝ ΗΤΑΝ ΤΥΠΙΚΟΣ ΑΝΤΙΦΡΟΝΩΝ

**Ο Γιώργος Μπλάνας μιλάει στο ΑΠΕ-ΜΠΕ
με αφορμή τη βράβευσή του για τη μετάφραση του «Ζωή και πεπρωμένο»**

Το «Ζωή και πεπρωμένο» του Βασίλι Γκρόσμαν είναι το έπος της νίκης του Κόκκινου Στρατού στη μάχη του Στάλινγκραντ κατά των δυνάμεων του Χίτλερ. Ενώ, όμως, ο σοβιετικός στρατός θα κερδίσει στο Στάλινγκραντ τη σημαντικότερη μάχη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οι Ρώσοι θα βρεθούν κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου υπό τον ασφυκτικό έλεγχο του σταλινικού καθεστώτος και θα δουν όλες τις ελπίδες τους για το μέλλον να ρημάζουν. Ο Γκρόσμαν (1905-1964) ήταν πολεμικός ανταποκριτής της εφημερίδας του Κόκκινου Στρατού και θεωρήθηκε ήρωας της αναμέτρησης με τους Ναζί, αλλά το μυθιστόρημά του μπόρεσε να κυκλοφορήσει μόνο στα τέλη της δεκαετίας του 1980, κάνοντας το όνομά του διάσημο μεταθανάτιως.

«Πρόκειται για ένα μυθιστόρημα που υιοθετεί μίαν εντελώς διαφορετική οπτική ως προς την Ανατολική Ευρώπη, βάζοντας στο κέντρο της δράσης τον άνθρωπο και τις καθημερινές του ανάγκες», λέει στο ΑΠΕ-ΜΠΕ ο Γιώργος Μπλάνας, που τιμήθηκε πριν από λίγες ημέρες με το κρατικό βραβείο λογοτεχνικής μετάφρασης 2014 για την απόδοση του έργου του Γκρόσμαν στα ελληνικά (το έργο κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Γκοβόστη). Ο Γκρόσμαν, προσθέτει ο έλληνας μεταφραστής του, δεν ανήκει σε αυτούς που έκαναν φασαρία για την πατρίδα τους. Κράτησε πάντοτε χαμηλά τους τόνους και δεν ήταν τυπικός αντιφρονών. Ήταν πλήρως αποδεκτός, υπηρέτησε τον σοσιαλιστικό ρεαλισμό και συνταξιοδοτήθηκε ως αντισυνταγματάρχης. Η μόνη σύγκρουση με τη σοβιετική εξουσία ήταν η κατάσχεση του βιβλίου του. Το βιβλίο κατασχέθηκε επί Χρουστσόφ όχι γιατί καταδικάζε τον σταλινισμό (ο Χρουστσόφ δεν είχε με αυτό κανένα πρόβλημα), αλλά επειδή εικονογραφούσε με ρεαλιστικό τρόπο τις ανθρώπινες αδυναμίες των ρώσων στρατιωτών στον πόλεμο - και οι Ρώσοι δεν ανέχονταν τότε δημοσίως καμία αδυναμία.

Σε ερώτηση για το πώς θα μπορούσε να αποτιμηθεί η σημερινή μεταφραστική δραστηριότητα στην Ελλάδα, ο Γ. Μπλάνας λέει πως η ποιότητα και η ευελιξία των ελληνικών μεταφράσεων έχουν αυξηθεί κατακόρυφα τα τελευταία χρόνια: «Απαλλαγμένος από τα ιερατεία των θεωριών και από την επιβολή προκαθορισμένων μεθοδολογιών, ο μεταφραστής έχει στις ημέρες μας μεγάλη ελευθερία κινήσεων και άρα είναι ως εξ ορισμού πιο δημιουργικός, Πρόκειται για μια δημιουργικότητα που ξεκινάει από τον μοντερνισμό ενώ από την άλλη βυθίζει τις ρίζες της στην ελευθερία που είχε η ελληνική μετάφραση ήδη από τα χρόνια του Διαφωτισμού».

Τποια, όμως, ακριβώς, είναι στις ημέρες μας η επαγγελματική κατάσταση των ελλήνων μεταφραστών; «Η επαγγελματική τους υπόσταση, όπως, άλλωστε, και των συγγραφέων, είναι απαράδεκτη. Τα λεφτά που παίρνουν δεν φτάνουν, λόγω της αβάσταχτης φορολόγησης, ούτε για να συντηρηθούν ούτε, το κυριότερο, για να δουλέψουν αξιοπρεπώς. Το χειρότερο πλήγμα εν προκειμένω το υφίσταται η κλασική λογοτεχνία. Αν ο μεταφραστής της "Θείας Κωμωδίας", επί παραδείγματι, αντιμετωπίζεται επαγγελματικά όπως ο μεταφραστής ενός δημοσιογραφικού άρθρου, τότε οι μεταφραστές κλασικής λογοτεχνίας απειλούνται με εξαφάνιση και οι ευκαιρίες για τη μετάφραση της τελευταίας όλο και λιγοστεύουν. Και τούτο παρά το γεγονός πως το Διαδίκτυο έχει εμπλουτίσει με τεράστιες δυνατότητες τη μεταφραστική εργαλειοθήκη: ο ατομικός υπολογιστής αποτελεί σήμερα τη μεγαλύτερη βιβλιοθήκη του κόσμου».

Ο Γ. Μπλάνας είναι βραβευμένος μεταφραστής και αναγνωρισμένος ποιητής. Πώς δουλεύει ως μεταφραστής ένας ποιητής; «Η μετάφραση είναι, ακόμα κι αν πρόκειται για μετάφραση θεωρητικών κειμένων, ένα μεγάλο σχολείο. Όσο πιο πολύ προσπαθώ τόσο περισσότερο δοκιμάζω τις δυνατότητες της γλώσσας μου, ενσωματώνοντας στην ποίησή μου στοιχεία τα οποία αντλώ από τις μεταφράσεις μου. Από την άλλη πλευρά, η ποιητική μου γραφή προσφέρει στη μετάφρασή μου μεγαλύτερη πλαστικότητα. Εκείνο, ωστόσο, το οποίο με κρατάει πάνω απ' όλα ζωντανό είναι η ίδια η μετάφραση».

Β. Χατζηβασιλείου